

СЕКЦІЯ «КРИМІНАЛЬНЕ, ЦИВІЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»

УДК 347.78.01(477)

Надієнко О.І.¹, Мельник О.О.²

¹ доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-119 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення і розвитку новітніх технологій значення інтелектуальної діяльності та її результатів для економічного і соціокультурного розвитку суспільства залишається одним з найбільш актуальних. Існування проблем, пов'язаних з функціонуванням правових механізмів забезпечення балансу між громадськими та приватними інтересами в сфері майнових відносин, обумовлюється зростанням вартості інтелектуальної власності. Постає питання, зокрема, і щодо спадкування інтелектуальної власності. Питанню в різні часи приділяли увагу С. Бутнік-Сіверський, Е. Гаврилов, О. Сергєєв, М. Мірошнікова, Г. Чурпіта, А. Гончарова, Р. Стефанчук, О. Кулініч, О. Харитонova, Є. Харитонов, Р. Шишка, Н. Яркіна та інші.

Одним із найважливіших способів набуття права власності в сучасному світі виступають спадкові правовідносини. Їхньому врегулюванню присвячено Книгу 4 ЦК України. Прийняття 16 січня 2004 року ЦК України вважається важливим досягненням у сфері спадкування інтелектуальної власності. Норми Кодексу дозволяють створювати необхідні умови для захисту майнових інтересів як членів сім'ї спадкодавця, так і інших спадкоємців.

Суперечки, пов'язані зі спадщиною, відносяться до категорії надзвичайно складних не лише по відношенню до речей, але і більшою мірою – до майнових прав. Інтелектуальні права в наш час настільки різноманітні, що законодавцю неможливо їх чітко закріпити в законі. До того ж, інтелектуальні права змінюються майже кожного дня, в результаті чого деякі положення містять досить помітні моменти невизначеності, а часом і суперечливості. Тому вони потребують коригування, зміни або доповнення.

Різні положення законодавства, які регулюють перехід у спадок інтелектуальних прав, часто стають причиною того, що у спадкодавців виникають труднощі з розпорядженням своїми правами на окремі результати інтелектуальної власності, а в спадкоємців – труднощі при вступі у спадщину.

ЦК України розрізняє такі об'єкти інтелектуальної власності, як літературні та художні твори, комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій

мовлення, наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів.

За діючими законами України автором, митцем, творцем визнається особа, яка створила власний інтелектуальний продукт. Щодо неї, як правило, встановлюється презумпція авторства. Законодавство не вимагає реєструвати своє авторське право чи оформлювати його якимось чином. Але автор може зареєструвати таке право за власним бажанням. Строк чинності прав інтелектуальної власності спливає через сімдесят років, починаючи з першого січня року, наступного за роком смерті автора чи останнього зі співавторів.

Як правило, процедура спадкування інтелектуальних прав не відрізняється від спадкування будь якого іншого майна. Відповідно до діючого законодавства у разі смерті спадкодавця до спадкоємців переходять права та обов'язки за винятком тих, які нерозривно належать спадкодавцю і не можуть існувати окремо від нього. Спадкування може відбуватися за законом або заповітом. Кожен спадкоємець отримує не тільки авторське право, а, як правило, суміжні права. Суміжні права являють собою використання творів відео та аудіо записів автора на законних підставах. В свою чергу кожен спадкоємець має право отримувати п'ять відсотків з продажу оригіналу твору.

З приводу спадкування права інтелектуальної власності пропонується виокремити чотири концепції правонаступництва: 1) до спадкоємців переходять у повному обсязі всі права інтелектуальної власності померлого автора; 2) у спадщину передаються виключно майнові права інтелектуальної власності; 3) право інтелектуальної власності переходить як певний комплекс особистих немайнових та майнових прав; 4) у спадщину переходять тільки ті права інтелектуальної власності, які виникли і не припинилися до смерті автора.

У процесі вирішення практичних питань успадкування конкретних видів інтелектуальної власності (творів літератури і мистецтва, об'єктів промислової власності, засобів індивідуалізації) величезна роль належить юридичній науці. Потрібно ретельно розробити теоретичні основи і практичні рекомендації щодо вдосконалення законодавства стосовно правових механізмів спадкових правовідносин. Від поліпшення нормативно-правових положень залежить ефективність дії системи спадкового правонаступництва. Також потрібно створити інформаційну систему, яка могла би містити в собі відомості про авторів всіх робіт. Це значно б полегшило спадкування інтелектуальних прав. А також зберегло від крадіжки в інтересах іншої особи.

Важливо зазначити, що оскільки в розвинених країнах питання успадкування прав інтелектуальної власності досить детально врегульовані в

національному законодавстві, то мають підвищену актуальність дослідження в порівняльно-правовому ключі норм законодавства про спадкування виняткових прав Франції, Німеччини і деяких інших країн. Метою таких досліджень вбачається виявлення позитивного досвіду і оцінки можливості його застосування в соціально-економічних і правових умовах України.